

Ευρώπη-Ουγγαρία και κράτος δικαίου – Ο μακρύς δρόμος από τα λόγια ως την πράξη

Μετά από την επιστολή με την οποία 17 χώρες ζήτησαν από την Επιτροπή να αναλάβει δράση για τον ουγγρικό νόμο που στρέφεται ενάντια στα δικαιώματα της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, το θέμα συζητήθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που ξεκίνησε τις εργασίες του στις Βρυξέλλες την Πέμπτη 24 Ιουνίου. Είχαν βέβαια προηγηθεί οργισμένες αντιδράσεις της Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν και πολλών άλλων παραγόντων της δημόσιας ζωής της Ευρώπης.

Η συζήτηση που τελείωσε τις πρωινές ώρες της Παρασκευής ήταν πολύ φορτισμένη και έγινε σε ασυνήθιστα υψηλούς αλλά και δραματικούς τόνους και περιστράφηκε γύρω από τον σκληρό πυρήνα των ευρωπαϊκών αξιών. Με την – αναμενόμενη -εξαίρεση της Πολωνίας και εν μέρει της Σλοβακίας αλλά και με απουσία καθαρής θέσης από ορισμένες άλλες χώρες, η πλειοψηφία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου συγκρούστηκε κατά μέτωπο με τον Β. Όρμπαν, χωρίς όμως να υπάρξει κάποιο πρακτικό αποτέλεσμα, όπως π.χ. η επιβολή οικονομικών ή άλλων κυρώσεων. Ο Ολλανδός πρωθυπουργός ζήτησε μάλιστα χωρίς περιστροφές από την Ουγγαρία να εγκαταλείψει την Ευρωπαϊκή Ένωση, γνωρίζοντας βέβαια ότι κανείς δεν μπορεί να την αναγκάσει να κάνει κάτι τέτοιο.

Η χωρίς αποτέλεσμα συζήτηση επιβεβαιώνει ότι η λύση δεν είναι καθόλου προφανής. Και ότι ο δρόμος από τα λόγια μέχρι την πράξη παραμένει μακρύς. Δεν αφορά, δε, μόνο το επίμαχο θέμα των ΛΟΑΤΚΙ+ αλλά επεκτείνεται σε όλο το φάσμα του σεβασμού των αρχών του κράτους δικαίου. Οι ιδέες που ρίχτηκαν για παραπομπή της Ουγγαρίας στο δικαστήριο δείχνουν ότι το νομικό οπλοστάσιο που υποτίθεται ότι είχε ετοιμάσει η ΕΕ για τις περιπτώσεις παραβίασης των αρχών αυτών είναι τουλάχιστον αναποτελεσματικό. Δικαιώνονται έτσι όσοι υποστήριζαν ότι ο γερμανικός συμβιβασμός του περασμένου Δεκεμβρίου για το μείζον αυτό ζήτημα απλά έβαζε τα σκουπίδια κάτω από το χαλί, έστω και αν αυτό έγινε τότε λόγω της ανάγκης να αρθεί το βέτο Πολωνίας και Ουγγαρίας και να ανοίξει έτσι ο δρόμος της έγκρισης του πολυετούς προϋπολογισμού και του ταμείου ανάκαμψης.

Η ρίζα της αδυναμίας για αποτελεσματική αντιμετώπιση της παραβίασης των αρχών του κράτους δικαίου βρίσκεται στο ίδιο το άρθρο της Συνθήκης που, αυτοαναιρούμενο, από τη μια προβλέπει τη λήψη αυστηρών μέτρων που φθάνουν μέχρι τη στέρηση δικαιώματος ψήφου στο κράτος-μέλος που δεν συμμορφώνεται, και από την άλλη επιβάλλει διαδικασίες και πλειοψηφίες που, πρακτικά, είναι απαγορευτικές για τη λήψη τέτοιων αποφάσεων.

Αλλά και ο σχετικός κανονισμός « περί γενικού καθεστώτος αιρεσιμότητας για την προστασία του προϋπολογισμού της Ένωσης», που μετά πολλών βασάνων εγκρίθηκε τον περασμένο Δεκέμβριο και παρέχει δυνατότητα περικοπής ευρωπαϊκών χρηματοδοτήσεων στα κράτη που παραβιάζουν τις αρχές δικαίου, έβαλε πολύ νερό στο κρασί του προκειμένου να αρθεί το βέτο Πολωνίας και Ουγγαρίας στο «πακέτο» 2021-2027. Έτσι, ο κανονισμός αυτός, όσο και αν με λεκτικές αμφισημίες θέλει να δείξει το αντίθετο, ουσιαστικά περιορίζει το πεδίο δράσης του στις περιπτώσεις που οι παραβιάσεις των αρχών του κράτους δικαίου επηρεάζουν τη χρηστή δημοσιονομική διαχείριση του προϋπολογισμού της Ένωσης ή τα οικονομικά συμφέροντά της.

Την κατάσταση επιδείνωσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του περασμένου Δεκεμβρίου, που σε μια τελευταία προσπάθεια καθησυχασμού των Πολωνών και των Ούγγρων, πρόβλεψε ότι ο κανονισμός θα

αρχίσει να υλοποιείται μετά τη θέσπιση, από την Επιτροπή, κατευθυντήριων γραμμών εφαρμογής του. Συνεχίζοντας όμως λέει ότι αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές δεν επιτρέπεται να θεσπιστούν εάν έχει ασκηθεί προσφυγή κατά του κανονισμού* και ότι μπορούν να οριστικοποιηθούν μόνο μετά από την απόφαση του δικαστηρίου επί της προσφυγής. Όπως ήταν αναμενόμενο, οι δύο ενδιαφερόμενες χώρες έχουν ήδη ασκήσει προσφυγή κατά του κανονισμού με συνέπεια οι κατευθυντήριες γραμμές να έχουν τεθεί στο ψυγείο. Άνθρακες δηλαδή ο θησαυρός.

Έρχεται όμως τώρα το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο που καλεί την Επιτροπή, με απειλή μάλιστα παραπομπής της στο δικαστήριο, να εφαρμόσει άμεσα τον προαναφερόμενο κανονισμό, υποστηρίζοντας ότι αυτό μπορεί να γίνει και χωρίς να υπάρχουν κατευθυντήριες γραμμές. Και τούτο επειδή η θέσπιση κατευθυντήριων γραμμών δεν προβλέπεται από τον κανονισμό ούτε από κάποιο άλλο νομικό κείμενο αλλά μόνο από τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, τα οποία όμως δεν είναι νομικώς δεσμευτικά. Θεωρεί, δε, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ότι ο κίνδυνος κατάχρησης του προϋπολογισμού της ΕΕ στα κράτη μέλη έχει αυξηθεί και ότι η κατάσταση του κράτους δικαίου επιδεινώνεται* για τον λόγο αυτό ανέθεσε στον Πρόεδρό του να καλέσει την Επιτροπή, το αργότερο εντός δύο εβδομάδων (προθεσμία που λήγει αυτές τις ημέρες) , «να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της βάσει του νέου κανονισμού».

Η Επιτροπή βρισκόταν, μέχρι προχθές τουλάχιστον, στην πολύ δυσάρεστη θέση να καλείται να επιλέξει μεταξύ της συμμόρφωσής της με τις πολιτικές αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και της παραπομπής της στο δικαστήριο που της επισείει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Χωρίς ούτε η μία ούτε η άλλη επιλογή να λύνει το πρόβλημα. Πραγματικός γόρδιος δεσμός.

Δεν μπορούμε να προδικάσουμε την τροπή που θα πάρουν οι εξελίξεις μετά από τη δραματική, αλλά χωρίς αποτέλεσμα, συζήτηση στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Ο γόρδιος δεσμός φαίνεται πάντως να παραμένει προς το παρόν άλυτος. Υπάρχει άραγε άλλος τρόπος να λυθεί εκτός από αυτόν που διάλεξε ο Μέγας Αλέξανδρος;